WWF Suomi
Lintulahdenkatu 10
00500 HELSINKI

Puh (09) 7740 100
wwf.fi
panda.org

Ympäristövaliokunnalle 14.05.2025

Viite: HE 41/2025 vp

Asia: WWF:n kirjallinen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

WWF kiittää mahdollisuudesta lausua tässä asiassa ja toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Ympäristöperusoikeus ja DNSH

Hallitus on ohjelmansa mukaisesti keskittynyt uudistamaan hallinnon organisaatiota ja yhdistämään menettelyjä tavoitellen sujuvuutta toiminnanharjoittajien näkökulmasta. **Ympäristönsuojelun nykytason varmistamiseen saatikka ympäristöperusoikeuden turvaamiseen ja luontokadon pysäyttämiseksi tarpeellisiin lisätoimiin ei ole säädöshankkeessa kiinnitetty huomiota**. Suomi on sitoutunut ilmastokriisin ja luontokadon pysäyttämiseen. Vesistöjemme on oltava hyvässä tilassa vuoteen 2027 mennessä. Suomen tulisi pysäyttää luontokato sekä toteuttaa merkittävällä pinta-alalla ennallistamistoimenpiteitä vuoteen 2030 mennessä ja olla hiilineutraali 2035.

Hallituksen esityksen perusteluissa ympäristöperusoikeuteen kohdistuvat vaikutukset kiinnitetään vihreän siirtymän edistämiseen, jota toteuttaa etusijasääntely (kohta 4.2.7. s. 107, korostus tässä):

“Esityksen vaikutukset ympäristöperusoikeuteen voidaan yhdistää yleisellä tasolla esityksen yhteen tavoitteeseen pyrkiä vauhdittamaan **yhteiskunnan puhdasta ja vihreää siirtymää. Tällä tarkoitetaan siirtymää kohti ekologisesti kestävää taloutta ja kasvua, joka ei perustu luonnonvarojen ylikulutukseen vaan nojaa vähähiilisiin sekä kiertotaloutta ja luonnon monimuotoisuutta edistäviin ratkaisuihin**. Tämä tavoite näkyy ihmisten arjessa parempana ja puhtaampana ympäristönä kuten esimerkiksi ilman laadun tai vesien tilan paranemisena. Esimerkiksi edellä mainittu eräiden hakemusten etusijaa koskeva sääntely on nähtävissä osana laajempaa yhteiskunnallista muutosta. Etusijasääntelyn avulla voitaisiin siis osaltaan myös parantaa ympäristöperusoikeuden toteutumista kansalaisten arjessa.”

Siirtymä kohti ekologisesti kestävää taloutta edellyttää WWF:n näkemyksen mukaan mm. sitä, että
ei merkittävää haittaa –periaate (DNSH) valtavirtaistetaan osaksi lupamenettelyjä laajemmin kuin lakiesityksessä oleva etusijamenettelyyn liittyvä soveltaminen.

Periaatteen siitä, että toiminnalla ei saa aiheuttaa **merkittävää** haittaa ympäristötavoitteille, pitäisi laajentua koskemaan kaikkea luvitusta. Y**mpäristölainsäädäntöä olisi tärkeää kehittää suuntaan, jossa *DNSH-periaate* integroitaisiin myös aineelliseen ympäristölainsäädäntöön, kuten eri lupien myöntämisedellytyksiin**. **WWF pyytää, että valiokunta esittäisi mietinnössään selvitystyön käynnistämistä siitä, miten *DNSH-periaate* voidaan ympäristöperusoikeuden toteutumisen varmistamiseksi jalkauttaa osaksi kaikkea ympäristöluvitusta.**

Yhden luukun periaate

Haluamme tässä lausunnossa nostaa kolme keskeistä sääntelyn tavoitteiden onnistumisen edellytystä. Ensimmäinen on yleisön osallistumisoikeuden turvaaminen kuulemisvaiheessa, toinen on viranomaisen riittävät resurssit ja kolmas dokumentoidun menettelyn turvaaminen.

Hallituksen esityksen mukaan YVA-selostuksesta voitaisiin uudenkin hankkeen kohdalla kuulla samanaikaisesti ympäristönsuojelulain, vesilain sekä maa-aineslain mukaisten lupamenettelyjen yhteydessä. Näin esitetään, vaikka valmistelussa on tunnistettu, että yhteiskuuleminen olisi lähtökohtaisesti sopivin vain jo olemassa olevien, aikaisemmin luvitettujen hankkeiden muutoksiin.

WWF katsoo, että esitetty sääntelyratkaisu ei ole asianmukainen perustuslain 20 §:n 2 momentin näkökulmasta. Julkisen vallan velvoite on pyrkiä turvaamaan ihmisten vaikutusmahdollisuudet omaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Yleisön osallistumismahdollisuudet eivät voi toteutua, jos yhteiskuulemisaineistot muodostuvat valtaviksi satojen sivujen kokonaisuuksiksi. Yhteiskuuleminen ei ole hakijankaan etu, jos yleisöllä ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia vaikuttaa hankkeisiin suunnitteluvaiheessa ja yleisön paine turvautua muutoksenhakumenettelyihin kasvaa.

Yleisön kuulemisoikeudet huomioiva ratkaisu on lausuntovaiheessa esillä ollut vaihtoehto rajata yhteiskuulemisen mahdollisuus muutoshankkeisiin. Pyydämme että valiokunta mietinnössään valitsee tämän vaihtoehdon ja muuttaa lakiesitystä niin, että YVA-selostuksesta voitaisiin kuulla samanaikaisesti vain sellaisista ympäristö-, vesi- tai maa-aineslain mukaisista luvista, jotka koskevat hankkeiden muutoksia.

Lakiehdotukset, jotka liittyvät lupa- ja valvontaviraston ennakolliseen ohjaustehtävään (3 §) sekä asioiden käsittelyssä edellytettyyn asiantuntemukseen (4 §), ovat kannatettavia. Ohjaus ja asiantuntemus tuottavat tavoiteltavaa laatua lupamenettelyyn, jos resurssit ovat riittävät. Resurssitarve on tuotu esiin myös hallituksen esityksessä sivulla 90. **WWF pyytää, että valiokunta kiinnittää mietinnössään huomiota viraston riittävän resursoinnin merkitykseen ja edellyttää, että Lupa- ja valvontavirastoa koskevat lisämäärärahatarpeet turvataan.**

Ympäristövaliokunta[1] on aiemmin hallintouudistusta käsitellessään kiinnittänyt huomiota siihen, että Lupa- ja valvontavirastossa olennaisten näkökohtien huomioimisen pitäisi perustua kirjalliseen menettelyyn. WWF pitää nykyistä ratkaisua, jossa kirjallisen menettelyn tavoite ilmenee vain hallituksen esityksen perusteluista, epätarkoituksenmukaisena ottaen huomioon asian periaatteellisen painoarvon. **Velvoite viraston sisäiseen kirjalliseen menettelyyn tulisi kirjata lakiin tai ainakin sen merkitystä tulisi edelleenkin korostaa valiokunnan mietinnössä.**

Maailman Luonnon Säätiö (WWF) Suomen Rahasto, sr

Elina Erkkilä
Suojelujohtaja

Raija-Leena Ojanen
Oikeudellinen neuvonantaja